

Дүйсенова Райгүл Жеңісқызының «6D050600-Экономика» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға дайындаған «Цифрлық экономика жағдайындағы аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді дамытудың басымдық бағыттарын қалыптастыру» диссертациясына ресми рецензенттің жазбаша пікірі

№	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	<p>Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы</p>	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p>	<p>«Цифрлық экономика жағдайындағы аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді дамытудың басымдық бағыттарын қалыптастыру» тақырыбына жазылған диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік – экономикалық жүйелерді дамытудың басым бағыттары мен мемлекеттік экономиканы цифрландыру бағдарламаларына сәйкес жазылған</p>
		<p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы);</p> <p>3) <u>Диссертация Қазақстан Республикасының</u> <u>Үкіметі</u> <u>жанындағы Жоғары ғылыми техникалық комиссия бекіткен Ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</u></p>	<p>Диссертациялық жұмыс Қазақстан халқына Жолдау «Қазақстан - 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағытына, «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасына, Қазақстанның 2014-2020 жылдарға арналған аймақтық саясат тұжырымдамасына, «Цифрландыру, ғылым және инновациялар есебінен технологиялық серпіліс» Ұлттық жобасына сәйкес орындалған.</p>

2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған	<p>Диссертациялық жұмыстың негізгі ғылыми қорытындылары мен нәтижелері автордың жариялаған 15 еңбегінде, оның ішінде 1 мақала Скопус ақпараттық базасында, 5 мақала Қазақстан Республикасының БҒМ білім мен ғылым саласын реттеу Комитетімен мақұлдаған ғылыми басылымдарда және 9 мақала халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференция материалдарында жарияланды.</p> <p>Зерттеу нәтижелері «Alıkhan Vokeıkhan University» Білім мекемесі «Бизнес және басқару» кафедрасының ғылыми – әдістемелік семинарларында қаралды. Алматы қаласы «Атамекен» Кәсіпкерлер палатасының және Алматы облысы, Жамбыл ауданының «Кәсіпкерлік бөлімі» мемлекеттік мекемесінде қолданылған және енгізу акттерімен расталған. Сонымен қатар зерттеу нәтижелері Алматы қаласының Қазақ еңбек және әлеуметтік қатынастар академиясының «Экономика және бизнес» кафедрасының оқу үрдісіне енгізілді. ҚР цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі Министрлігінің, өңірлермен өзара іс-қимыл департаментінен диссертациялық жұмысқа қорытынды алынды. Жұмыстың негізгі ережелері соңғы 5 жылдағы ресми сандық деректермен расталды.</p>
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары;	Ізденушінің өзі жазу деңгейі өте жоғары, алғашқы эмпирикалық мәліметтерді алу, оларды талдау және

		<p>2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған</p>	<p>жалпылау, талдау мен мониторинг жүргізу, зерттеу жұмысының негізгі теориялық ережелерін айқындау және әдістемесін құрастыру, эксперименттік тәжірибеден өткізу, ақпараттар мен мәліметтерді сараптау мен өңдеу, нәтижелер бойынша жарияланымдар әзірлеу мен басқа да формадағы апробация жұмыстарын өз бетінше ұйымдастырып, әзірлегені айқын көрінеді.</p>
4.	Ішкі бірлік принципін	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың өзектілігі негізделген, себебі бүгінгі таңда аймақтар цифрлық экономиканың барлық мүмкіндіктерін пайдалануға қабілетті болуы керек. Цифрлық технологиялар барлық саланың қуатты қозғалтқышына айналып, инвесторлар мен адами капиталды тарту мақсатында аймақтардың цифрлық экономиканың барлық әлеуетін бәсекелестік артықшылық ретінде қолдана алуымен маңыздылығы және ғылыми – техникалық әлеуетті дұрыс қалыптастырып, салалық инновацияларды бастайтын ірі аймақтық кәсіпорындарда жана цифрлық технологияларды енгізу, аймақтардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажеттігі туындайды.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны тақырыбын айқындайды 1) <u>айқындайды</u>; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды</p>	<p>Диссертация мазмұны зерттеу жұмысының тақырыбын толығымен айқындайды және құрылымдық тұрғыдан дұрыс құрастырылғаны көрінеді. Жалпы жұмыс кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланған әдебиеттерден, қосымшалардан тұрады. Жұмыстың тақырыбы</p>

<p>логикалық ретпен ашылады. Жұмыстың кіріспесінде автор тақырыптың өзектілігі, ғылыми даму дәрежесі, мақсаты, міндеттері, зерттеу пәні мен объектісі, ғылыми жаңалығы, теориялық және практикалық ғылыми нәтижелердің маңыздылығы мен апробациясын ұсынған. Диссертациялық зерттеу құрылымы жұмыстың мазмұнымен толықтай сәйкес келеді.</p>		
<p>Диссертацияның мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді, қойылған мақсат пен міндеттер жұмыс тақырыбына сәйкес негізгі мәселелерді қамтиды.</p>	<p>4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u>; 2) <u>жартылай сәйкес келеді</u>; 3) <u>сәйкес келмейді</u></p>	
<p>Диссертациялық зерттеу ішкі біртұтастығы бар логикалық аяқталған ғылыми еңбек болып табылады. Зерттеудің нақты қойылған мақсаты мен міндеттері диссертацияның әр тарауында теориялық және әдістемелік шешімін тапқан, сондай-ақ қорғауға ұсынылған негізгі тұжырымдар көрініс тапқан. Барлық тұжырымдар, нәтижелер мен қорытындылар өзара байланысты, әрбір келесі тұжырым алдыңғысына негізделіп жасалған.</p>	<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) <u>толық байланысқан</u>; 2) <u>жартылай байланысқан</u>; 3) <u>байланыс жоқ</u></p>	
<p>Диссертациялық жұмыста қарастырылған әрбір тұжырым зерттеліп, жан – жақты зерделенген. Зерттеу нәтижелері, тұжырымдары аталып отырған диссертацияның тақырыбына сәйкес келетін ғылыми еңбектермен толықтай дәлелденген. Сондай</p>	<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар</u>;</p>	

	<p>2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>- ақ автордың өзіндік жеке тұжырымдық көзқарастары мен отандық және шетелдік ғылыми кеңесшілердің кеңестеріне сай жазылған.</p>
<p>5. Ғылыми жаңашылдық принципі</p>	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидағтар жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25 % кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Мазмұны анықтамалардан, кіріспеден, үш тараудан, қорытынды мен пайдаланған әдебиеттерден тұратын диссертациялық жұмыс «Дәрежелер беру қағидаларының» 2,5,6 тармағына толығымен сәйкес келеді және онда төмендегідей ғылыми нәтижелерге қол жеткізілген:</p> <p>1-нәтиже - цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесінің дамуы түсінігі нақтыланып, іргелі теориялық негіздері кеңейтілді. Бұл нәтиже жартылай жаңа болып табылады.</p> <p>2-нәтиже - аймақтық жүйелердің бәсекеге қабілеттілік факторлары талданып, бәсекелестік ұстанымдарын анықтайтын қозғаушы күштері мен факторлары, ішкі және сыртқы ортаға бейімдеулер қарастырылды, Қазақстан аймақтарының әлеуметтік-экономикалық ертарпадануы бойынша аймақтар дамуының оң және теріс тенденциялары айқындалды. Бұл нәтиже жартылай жаңа болып табылады.</p> <p>3-нәтиже - Аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді дамытуға байланысты инновациялық кластерлерді жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірленді. Бұл нәтиже жартылай жаңа болып табылады.</p>

		<p>табылады.</p> <p>4-нәтиже - Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық жүйелерінің инновациялық даму бағыттарын бағалау үшін Алматы облысында даму әлеуетін талдау алгоритмі құрылды және жаңартылған әдіснамалық базасы ретінде инновациялық – ұдайы өндіру үдерістерін басқарудың тұжырымдамалық моделі құрастырылды. Бұл нәтиже жаңа нәтиже болып табылады.</p> <p>5-нәтиже - Қазақстан аймақтарын цифрландыру бойынша аймақтардың әлеуметтік -экономикалық дамуын реттеудің экономикалық – математикалық моделі жасалды. Бұл нәтиже жаңа нәтиже болып табылады.</p> <p>6-нәтиже - Қазақстан аймақтарының әлеуметтік – экономикалық жүйесін цифрлық экономикалық тұрғыда қалыптастырудың тенденциялары зерттеліп, ұсыныстар әзірленді. Бұл нәтиже жаңа нәтиже болып табылады.</p>
	<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа</u>;</p> <p>2) <u>жартылай жаңа</u> (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) <u>жаңа емес</u> (25 % кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертациялық жұмыста тұжырымдалған ғылыми нәтижелердің, қорытындылардың жаңалық дәрежесін жақсы деп бағалауға болады. Ғылыми нәтижелер мен қорытындылардың ғылыми жаңалығы алынған нәтижелердің шешімдермен байланысын айқындаушы болып табылады.</p>
	<p>5.3 Техникалық, технологиялық,</p>	<p>Экономикалық және басқару шешімдері жаңа және</p>

		<p>экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа</u>;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25 % кем жаңа болып табылады)</p>	<p>негізделген, диссертациялық жұмыс цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесін жетілдіруде және цифрлық экономикалық тұрғыда қалыптастырудың басымдық бағыттарын теориялық негіздеуге және тәжірибелік ұсыныстарды әзірлеуге бағытталған.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген/негізделмеген</u></p>	<p>Диссертациялық зерттеудің негізгі қорытындылары мен нәтижелері кеңінен қамтылған деректерге, шетел және отандық ғалымдардың тұжырымдарына негізделген шынайы зерттеу жұмысы болып табылады. Диссертациялық жұмыста қарастырылған әрбір тұжырым барынша зерттеліп, жан – жақты зерделенген. Зерттеу нәтижелері, тұжырымдары аталып отырған диссертацияның тақырыбына сәйкес келетін ғылыми еңбектермен толықтай дәлелденген. Сондай-ақ автордың өзіндік жеке пайымдауларына, отандық және шетелдік ғылыми кеңесшілердің кеңестеріне сәйкес байланыстырылған.</p>
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидағтар	<p>Әр қағидаат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидаат дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді</u>;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p>	<p>Қорғауға шығарылған негізгі қағидағтар:</p> <p>1. Цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесінің дамуы бойынша анықтамасы нақтыланған;</p> <p>2. Қазақстандағы цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесін жетілдіруде бірқатар әдіснамалық тәсілдер қолданылды: аймақтың</p>

	<p>1) <u>ия</u>; 2) <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? 1) <u>ия</u>; 2) <u>жоқ</u> 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>ия</u>; 2) <u>жоқ</u></p>	<p>инновациялық даму әлеуетін бағалау әдісі, аймақтың инновациялық бәсекеге қабілеттілігін рейтингтік бағалау әдісі, аймақтардың дамуын толық және сенімді талдауды қамтамасыз ете алатын әдістердің бірі - сценарий әдісі қолданылған. 3. Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық жүйелерінің инновациялық даму бағыттарын бағалау үшін Алматы облысында жаңартылған әдіснамалық базасы құрастырылған; 4. Алматы облысында даму әлеуетін талдау алгоритмі құрылды және жаңартылған әдіснамалық базасы ретінде инновациялық – ұдайы өндіру үдерістерін басқарудың тұжырымдамалық моделі құрастырылған; 5. Қазақстан аймақтарын цифрландыру бойынша аймақтардың әлеуметтік -экономикалық дамуын реттеудің экономикалық – математикалық моделі құрастырылған; 7.1 Қағидағтар дәлелденген 7.2 Тривиалды емес 7.3 Жаңа 7.4 Қолдану деңгейі кен 7.5 Мақалаларда дәлелденген</p>
<p>8. Дәйектілік принципі мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) <u>ия</u>; 2) <u>жоқ</u></p>	<p>Жұмыстың әдістемелік негізін цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесінің дамуын көрсететін шетелдік және отандық ғалымдардың еңбектері құрайды. Зерттеу барысында салыстырмалы,</p>

			<p>экономикалық-статистикалық, үздіксіз және іріктеп зерттеу әдістері, графикалық әдістер, экономикалық – математикалық әдістер қолданылды. Цифрлық технологияларға бағытталған аймақтардың әлеуметтік – экономикалық даму бағыттарымен тікелей байланысты шаралар Қазақстан Республикасы стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі ұлттық статистика бюросының кезеңдік басылымдары бойынша статистикалық талдау әдістері қолданылды.</p>
		<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) <u>иә</u>;</p> <p>2) <u>жоқ</u></p>	<p>Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған. Цифрлық экономика жағдайында аймақтардың әлеуметтік - экономикалық дамуын реттейтін және аймақтық инновациялық-ұдайы өндіру үдерістерін бағалаудың әсерін ұсынылып отырған әдістемені қолдана отырып, зерттеудің ақпараттық базасын қалыптастыру, деректерді қалпына келтіру, берілген көрсеткіштерді нормалау, аймақтағы әлеуметтік-экономикалық жүйелерді цифрландыру бойынша дамыту негіздемелері бағаланды.</p>
		<p>8.3 Теориялық қорытындылар, моделдер, анықталған өзара байланыстар және зандылықтар эксперименттік зерттеулермен</p>	<p>Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және зандылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған. Аймақтағы әлеуметтік-экономикалық</p>

	<p>дәлелденген және расталған:</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) <u>жоқ</u></p>	<p>жүйелерді цифрландыру мақсатында аймақ кәсіпкерліктерін дамыту бойынша Алматы қаласы «Атамекен» Кәсіпкерлер палатасының және Алматы облысы, Жамбыл ауданының «Кәсіпкерлік бөлімі» мемлекеттік мекемесінде қолданылған және енгізу акттерімен расталған. Өңірлік аспектіде бағдарламаны дамыту бойынша ұсыным ретінде пайдалану мүмкіндігін көрсету мақсатында ҚР цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі Министрлігінің, өңірлермен өзара іс-қимыл департаментінен диссертациялық жұмысқа қорытынды алынды.</p>
	<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған/ішінара расталған/ расталмаған</p>	<p>Зерттеу нәтижесінде алынған тұжырымдар мен қорытындылар нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған. Өдістемелік тұжырымдар бағалау нәтижелері арқылы талданып, ғалымдардың ғылыми қағидалары негізге алынып, ізденушінің өзіндік тұжырымдамаларымен қорытындыланған.</p>
	<p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз</p>	<p>Диссертациялық жұмыста пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолу жасау үшін жеткілікті, жұмысты орындау барысында 127 әдебиет көзіне шолу жасалған.</p>
<p>9. Практикалық құндылық принципі</p>	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар:</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) <u>жоқ</u></p>	<p>Диссертацияның теориялық маңызы бар, ол маңыздылықты цифрлық экономика жағдайындағы аймақтың әлеуметтік – экономикалық жүйесінің дамуы бойынша, аймақты дамыту негіздемелерін нақтылауда, аймақтың әлеуметтік – экономикалық</p>

			<p>жүйесінің дамуы бойынша сипатын айқындауда теориялық іргелі ғылыми материал ретінде көре аламыз.</p>
		<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>иә</u>; 2) жоқ</p>	<p>Зерттеу нәтижелерінің практикалық маңызы бар, цифрлық экономика жағдайында аймақтардың әлеуметтік – экономикалық жүйелерін дамытудағы аймақ ұйымдарының, кәсіпорындарының бәсекеге қабілеттілік факторларына әсер ете алады, сонымен қатар диссертациядағы қалыптасқан тәсілдер аймақтық әлеуметтік – экономикалық жүйелерді дамытуда инновациялық кластерлерді жетілдіруге жол ашады, оның негізінде инновациялық даму бағыттарын бағалау үшін жаңартылған әдіснамалық база бойынша қалыптастыру кезеңдерін жақсартады.</p>
		<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады)</u>; 3) <u>жаңа емес (25 % кем жаңа болып табылады)</u></p>	<p>Зерттеу барысында аймақтардың әлеуметтік–экономикалық жүйелерінің инновациялық даму бағыттарын бағалау үшін Алматы облысында даму әлеуетін талдау алгоритмі құрылды және жаңартылған әдіснамалық базасы ретінде инновациялық – ұдайы өндіру үдерістерін басқарудың тұжырымдамалық моделі құрастырылды; Қазақстан аймақтарының әлеуметтік – экономикалық жүйесін цифрлық экономикалық тұрғыда қалыптастырудың тенденциялары зерттеліп, оларды дамытудың және жетілдірудің басым бағыттары ұсынылды. Бұл ұсыныстар толығымен жаңа болып табылады.</p>
10.	Жазу және рәсімдеу	Академиялық жазу сапасы:	Диссертациялық жұмыстың академиялық жазу

сапасы	1) Жоғары; 2) Орташа; 3) Орташадан төмен; 4. Төмен.	сапасы жоғары, орфографиялық және стилистикалық қателер жок. Зерттеу жұмысы «Дәрежелер беру қағидаларының» талаптарына толық сәйкес келеді.
--------	--	---

Диссертациялық жұмыс зерттеліп отырған тақырыптың өзектілігі, ғылыми нәтижелер мен қорытындылардың негізделгендігі және жаңалығы бойынша іздену жұмыстарына қойылатын талаптарға толық жауап береді. Аталғандарды ескере отырып Р.Ж. Дүйсенова «6D050600-Экономика» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп санаймын.

Ресми рецензент:

«Семей қаласы Шәкәрім атындағы университеті» КеАҚ
«Экономика және қаржы» кафедрасының аға оқытушысы,
философия докторы (PhD)

М.С.Искакова

